

POPOTNIK.

List za šolo in dom.

Izhaja 10. in 25. dan vsakega meseca, ter velja za celo leto 3 gld., za pol leta 1 gld. 60 kr. — Posamezne številke dobivajo se po 15 kr. — Na anonimne dopise se ne ozira. — Rokopisi in na oceno poslane knjige se ne vračajo. — Spisi in dopisi naj se blagovolijo pošiljati (frankirani) uredništvu; naročnine, oznanila in reklamacije pa upravnistvu: Reiserstrasse 8 v Mariboru. — Za oznanila plačuje se od navadne vrste, če se enkrat natisne 15 kr.

Vsebina. Zgodovina, učni predmet v ljudski šoli. — O gluhomemih. — Marka Fabija Kvintilijana govorniški pouk. — Slovniški pogovori. — Dopisi. — Razne stvari. — Spremembe pri učiteljstvu. — Inserati.

Zgodovina, učni predmet v ljudski šoli.

Piše H. Podkrajšek.

Zgodovina se je poučevala že v srednjem veku. Zna se, da je bil ta pouk zgolj privaten, pa da se je poučevalo brez vsake metode. Tako beremo, da so dečki pri zgodovinskem pouku predstavljali grške in latinske povestničarje, da se na podlagi teh vaj priuče najvažnejših zgodovinskih dogodkov.

Tudi humanisti so se pečali s tem predmetom ter pred vsem gojili domačo povestnico.

Reformator Luter povdarja, da je zgodovino tudi v šoli poučevati treba, in Melanchthon zahteva, da se vpelje na velikih šolah. Praktično sta izvršila to idejo Melanchthonova učenca Henrik Theodor, rektor samostanske šole v Ilfeldu in Neander. Prvi je vpeljal zgodovino kot učni predmet v samostanski šoli v Ilfeldu, a slednji je želel, da se učenci po 17 in 18 let stari dve leti učé zgodovino. Učni knjigi v tem času ste bili Jak. Wimpfeling-ova povestnica in pa Sleidan-ova zgodovina štirih svetovnih držav.

V 17. stoletju se je oglasil slovanski pedagog Amos Komenij ter pripravljaj realijam pot v šolo. Po njegovih nazorih naj se začne zgodovinski pouk v tretjem razredu in to brez posebne učne knjige le na podlagi berila. V svojej knjigi „Didactica magna“ piše mej drugim: „Učenci naj se učé zgodovino, da spoznavajo svet, njega stvarjenje, izpridenost, razvoj in vlado po božji modrosti.“ — Da je slavni Komenij prav pridno gojil ta predmet, vidimo iz tega, da mu je odločil po tri ure na teden, a jedno uro je ponavljal to, kar je prejšnji dve uri učil.

Res je, da je postalo zanimanje za zgodovinski pouk proti koncu 17. stoletja veliko večje, a slavnega tega pedagoga ideje so ostale večinoma vendar-le na papirju.

Da so se v 18. stoletju vpeljale realije v vrsto šolskih predmetov, je za sluga pietistov in filantropov. A. H. Francke, učenec gimnazije v Gothi, ki je slovela po prizadavanju za šolstvo vnetega vojvoda Ernesta pobožnega, izpeljal je dejanstveno vse to, kar so pedagogi 17. stoletja teoretično učili. — Načeloma je trdil, da ni dovolj, ako pozna takozvane realije (astronomija, geografija, fizika in zgodovina) le oni, ki studira, temveč je dobro, da ve nekaj o njih

vsak, kdor hoče razumen in občestvu koristen človek postati. — Pa tudi on je povdarjal, da se poučuje zgodovina le na gimnazijah, pedagogijah in v sirotišnicah. Sirote je učiti zgodovino zato, ker so ves dan pod dobrim nadzorstvom in je vsled tega z njimi več doseči mogoče.

V pedagogijah so poučevali zgodovino po Buno-vi knjigi „Idea Historiae“. Ta knjiga je imela tudi sedem velikih slik, da si učenci na njihovej podlagi lažje zapomnijo zgodovinske date in zgodovinska imena. Nekak pregled istodobnih zgodovinskih oseb in dogodkov se je s tem pač dosegel, a pri vsem tem je bilo marsikaj umetničeno. Tako n. pr. predstavljajo Noetove sinove trije možje. Jeden drži v roki žemljo (Semmel), kajti ime mu je Sem, drugi ima kladivo (Hammer), ime mu je Kam, tretji je mož tolstega života (denn er ist ja fett) Jafet. Tudi kronologijo so se učenci učili. Zgodovinskih dogodkov pa niso ločili samo po stoletjih, temveč celo po desetletjih, če tudi se je čestokrat reklo: V tem desetletju se ni nič važnega dogodilo.

Filantropi so se več ali manj izogibali napominanih nedostatkov. Basedow meni, da naj zgodovina podpira spomin, in trdi, da naj je podlaga učenju specijalne povestnice, katere brez znanja občne povestnice razumeti ni mogoče. Basedow je dobro uvidel pravo vrednost zgodovinskega pouka za učence. V svojej knjigi „Hilfsbuch der historischen Welterkenntniss“ pripovedek ni uredil zgolj kronologično, temveč jih je razvrstil tudi tako, da je lahko videti, kaj je njihov namen in kako jih je rabiti. Tako popisuje v zgledih kreposti, pregrehe itd. Da je združil zgodovino z zemljepisjem ni novo, pač pa to, da je učencem razjasnil zgodovinske pojme predno so jih rabili. Basedow je vse to s slikami ponazoroval, Selzmann pa se je potrudil, da je učencem s pripovedkami iz zgodovine ožje domovine, torej z neposrednim nazorovanjem, zgodovinske pojmove raztolmačil.

Sloveči filantrop Bahrat piše o tem predmetu: „Posnemanje kreposti, pravi gnjus pred grehotami, blagorazumnost v dejanjih, popolno sodbo o človeku, pravo filozofijo, celo vero“, vse uči in tolmači zgodovina. Zna se, da ne ona prazna ogród občne povestnice, ki polni spomin z letnicami in imeni, a ne dá razumu ničesa misliti in srečati ničesa čutiti. Ako pripisujemo zgodovini toliko koristi, tedaj nam je na umu ona povestnica, katera nas uči spoznavati narode, to je, katera nam predočuje raznovrstne načine dejanj, slike iz človeških običajev, njihove vzroke, posledice in vspehe, njihove vnanje povode, njihove velike različenosti v raznih časih, pod raznimi okolnostmi v raznih krajih itd., nadalje njihove različne ustave, osode, revolucije, poleg vzrokov in nagibal njihovih itd. ter jih tudi tako pripovedujemo, da ob enim bogatimo spomin, gojimo razsodljivost in blažimo čustvo.“ — Isti pedagog zahteva, da se družijo zgodovina z zemljepisjem, da se pové vse v svojej celoti, a to brez da bi se vpletavali politični momenti.

Vsekako smemo torej soditi, da se je vpeljal zgodovinski pouk v ljudsko šolo za časa filantropistov, to je proti koncu 18. stoletja, če tudi so ti možje le mladino višjih stanov bolj vsestransko vzgojevali. Tudi različni učni črteži teh časov vpletavajo zgodovino v vrsto učnih predmetov, a povdarjajo, da ni poučevati kaj takega, kar otroci nikedar potrebovali ne bodo.

Začetek je bil toraj storjen, a obžalovati je le, da je iz početka 19. stoletja preteklo nekaj časa, predno je stvar zopet napredovati začela. Pač sta pisala Natorp in Gedike o važnosti zgodovinskega pouka v ljudski šoli ter povdarjala, da se združi zgodovinski nauk z zemljepisjem ter posebno goji domačo povestnico, a kaj posebnega s tem nista dosegla. — Stoprav velike vojske, ki so pretresale iz početka našega stoletja svet, vzbudile so tudi v nižjih vrstah ljudstva zanimanje za usodo človeštva ter tako oživile potrebo zgodovinskega pouka.

Omeniti nam je dvoje za tisto dobo važnih zgodovinskih del, ki ste močno vplivale na vpeljavo in razvoj zgodovinskega pouka. Naslov jima je: „Merkwürdige Begebenheiten aus der allgemeinen Weltgeschichte für den ersten Unterricht in der Geschichte, besonders für Bürger- und Landschulen, von Bredow“ in pa „Die deutsche Geschichte von Kohlrausch“. Hvalevredni ste knjigi, ker obravnate snov pripovedovaje, prav pa ni, da se premalo ozirate na kulturni razvoj človeštva, kar je pa za obrazovanje otroškega duha važnejše, nego gole povesti o knezih in vojnah.

Zaporedno so se v novejšem času oglašali pedagogi ter razodevali svoje misli o zgodovinskem pouku. Navedemo naj tu nekatere:

Dinterju je svrha zgodovinskega pouka čustvo resnice in dobrote, gnjus sramotilnega in ljubezen do domovine.

Zerrener meni, da zadostuje pri zgodovinskem pouku doumen pregled najimenitnejih narodov in najvažnejih dogodkov, natančnejše znanje odličnih oseb in takih prigodeb, ki so močno in tudi trajno vplivali. Natančno je poučevati domačo povestnico; velezaslužne može, osodepolne dogodke in take prigodbe, ki naj budé ljubezen do domovine, pa je treba še posebno osvetljevati. Ponavljati je treba pridno; tudi je dobro pismeno odgovarjati zgodovinskim vprašanjem.

Duhoviti povestničar W. Harnisch pravi: „Otroški svet je majhen; začnimo torej tudi z zgodovino tega sveta. Učiti je torej treba: 1. opis domačije, 2. opis očetnjave, 3. opis zemlje. Zgodovino je pripovedovaje učiti, ter naj se imena in številke gredé na desko napišejo. Kadar se ponavlja, je vprašati po bitkah, imenitnih možeh, vladajočih rodovinah, deželah in narodih.“

Bistveno so vplivali na zgodovinski pouk jasni nazori Prange-jevi. On pravi: S splošnimi pregledi ni začeti. Biografične in monografične razločbe, to je pravi začetek. Vendar pa ne smemo te snovi zajemati iz posameznih zgodovinskih dob, temveč naj nam služi v to vsa povestnica. Tega se je pri zgodovinskem pouku vedno držati. — V najnižjih oddelkih je zajemati snov iz bajk in pripovedek narodov. — V vsih šolah je domačo povestnico pred vsem gojiti. — Zgodovina naj se uči v zvezi z zemljepisjem. — Da se doseže dovoljen uspeh v zgodovinskem pouku treba je pri kakoršnihkoli šolskih razmerah delati na to, da postane zgodovinska snov stalna lastnina otroškega duha. — Pouk postane jako zanimiv, ako važne originalne izreke slavnih zgodovinskih mož, posebno iz domače povestnice, zgodovinskim slikam na čelo postavimo. — Pri zgodovinskem pouku ni gledati samo na to, da se razvijajo duševne sile spomina, tudi duševne sile razuma in srca.“ (Dalje sledi.)

O gluhtonemih.

(Dalje.)

Gluhtonemnice na Avstrijsko-Ogrskem.

Leta 1777. je obiskal poznejši vladar Jožef II. svojo sestro, kraljico Antojneto v Parizu, in si je ogledal pri tej priliki tudi l'Epee-jev zavod. Človekoljubni starček, njegovo postopanje z gluhtonemo mladino, njegov pouk in dobri uspehi poučevanja so se Jožefu tako dopadli, da mu je ponudil, ako se preseli na Dunaj, ter uredi tukaj enak zavod, dostojanstvo avstrijskega kanonika. A l'Epee mu odgovori: „Veličanstvo, jaz sem že prestar, da bi se selil, a obrnite milost, ki ste jo meni namenili, stvari sami, gluhtonemim v prid, zdi se mi vredno, da se knez potegne za gluhtoneme“.

Blagi vladar je dobro umel l'Epee-jeve besede. Najprej je njega in njegov zavod v merodajnih pariških krogih toplo priporočal, ter posredil, da je dobival l'Epee odsihmal iz državnega zaklada znatno podporo in od francoskega dvora po milosti kralja Ludovika XVI. 3100 frankov letne priloge. Sklenil pa je tudi na Dunaju vstanoviti enak zavod. Naključni se, da je v Parizu živeč avstrijan, tedajni učitelj nemškega jezika na kraljevi vojaški šoli, Jožef May, kateri je želel v svoji domovini biti nameščen, prišel k Jožefu II. v avdijenco in ga prosil za službo. Vladar ga milostljivo sprejme, in od tistega dne je dobival plačo kot avstrijski državni služabnik z določbo, da se v l'Epee-jevem zavodu izuči za učitelja gluhtonemih. Prošnika iz avdijence spuščajoč je rekel Jožef II.: „Poslal vam še bom tovarša z Dunaja. Upam, da bota oba prav marljiva, da vaju kmalu zopet na Dunaju vidim. Nahaja se vrsta nesrečnih ljudi, za katere se žalibože dolgo ni nihče zmenil, ti so gluhomutci. Kolika zasluga, vzbujati v takih, kateri so zapuščeni od narave in ljudi, vzvišene misli“.

Ko je prišel Jožef na Dunaj nazaj, obrnil se je do nadškofa Migazzi-ja s prošnjo, naj mu naznani duhovnika, ki bi se hotel pri l'Epee-ju izobraziti za učitelja gluhtonemih. Kardinal nadškof nasvetuje svojega tajnika, dr. Jožefa Stork-a, kateri je tudi kmalu odpotoval v Pariz. Po 8 mesečnem šolanju v pariški gluhtonemnici pod vodstvom l'Epee-jevim se vrne Stork z May-em leta 1779 na Dunaj, in še v istem letu se je osnoval na Dunaju s posebno odločbo cesarice Marije Terezije odgojevalni in poučevalni zavod za gluhtoneme, prva gluhtonemnica v Avstriji. Dr. Stork je bil imenovan ravnateljem novi c. kr. gluhtonemnici. Kmalu je pričel zavod svoje človekoljubno in plodonosno delovanje.

Cesarska vlada je razglasila sedaj po celi državi poziv, v katerem vabi duhovnike, da bi prišli na Dunaj, se seznanili z uredbo novega zavoda in načinom poučevanja, ter delali potem v domačem kraju na to, da se osnujejo tudi tam enaki zavodi. Poziv ni ostal brez uspeha. Od vseh strani monarhije so dobajali hospitantje. Vrnivši se v svojo domovino, vspešno spodbujali so domačine na delo za olajšanje žalostne osode gluhtonemih, in gluhtonemnice so nastajale po raznih kronovinah druga za drugo. Da so se napravljale gluhtonemnice, so mnogo pripomogle tudi, Franc Holdheimove ustanove, katere je ustanovil za gluhtoneme odgojence cesar Franc iz svoje zakladnice ter jih vsaki deželi nekaj odločil, Štajerski n. pr. 10.

Tukaj naj sledi:

Pregled gluho-nemnic avstrijsko-ogerskih in nekaj statističnih podatkov o gluho-nemih:*)

Kronovina	Kraj, kje so gluho-nemnice	Leto, kedaj se je katera osno-vala	V gluho-nemni-cah je otrok	V staro-sti med 5. in 15. letom jih pa stoji**)	Zunaj gluho-nemnic je otrok te star. (med 5. in 15. l.)**)	Število gluho-nemnih sploh	Gluho-nemih pride	
							na 100.000 pre-bivalcev	ali (po štetju z dne 31. dec. 1881.) 1 na pre-bivalcev
Spodnje-Avstrijska	Dunaj, c. kr. gluho-nemnica Dunaj, žid. gl. Währing Šent-Pelten Oberdebling	1779	120	664	328	2140	93	977
		1844	91					
		1842	42					
		1846	50					
		1870	75					
Zgornje-Avstrijska	Linec	1812	83	206	123	1096	131	532
Solnograška	—	—	—	42	42	361	196	324
Tirolska s Vorarlbersko	Hal Trident	1830	60	206	102	732	80	2579
		1843	44					
Koroška	Celovec	1846	26	130	104	981	254	243
Štajerska	Gradec	1830	94	420	326	2373	157	360
Kranjska	—	—	26—32	85	53—59	418	85	1151
Primorsko	Gorica	1840	68	164	96	519	79	4284
Dalmacija	—	—	—	46	46	252	44	1400
Češka	Praga Litomerice Budejevice Kralj. Gradec	1786	156	1285	930	4619	76	994
		1858	33					
		1871	101					
		1881	65					
Moravska) Šlezija	Brno	1832	125	972	847	2460	76	742
						740	111	627
Galicija	Lvov	1830	71	2550	2479	6949	117	787
Bukovina	—	—	—	168	168	604	106	946
Ogerska	Budapest Vacov(Vajcen)	1877	87	—	—	—	—	—
		1802	93	—	—	—	—	—
Hrvatska	Zagreb	1885	4	—	—	—	—	—
Slavonija	Mitrovec	1887	?	—	—	—	—	—

*) Navedene podatke sem vzel deloma iz knjige „Oesterreichisches statistisches Handbuch“ z l. 1882., deloma iz izkaza „Ausweis der k. k. stat. Central-Commission in Wien l. 1884“.

**) Števila v teh dveh oddelkih imajo namen, pokazati, koliko gluho-nemnih otrok ostane in odraste brez pouka. Ker se pa šolska starost ne prične s 5., nego končanum 6. letom, (pri gluho-nemih prav za prav s 7. letom), in ker so tukaj štet tudi slaboumni

Kakor kaže ta pregled, je sedaj po avstrijskih deželah (dež. takraj Lite) z vseh 17 gluhonemnic, v katerih se poučuje čez 1330 dečkov in deklic. Ker se pa nahaja po vseh avstrijskih kronovinah nad 4500 za šolo godnih in za uk sposobnih gluhonemih otrok (premladi in slaboumni so že odračunjeni), ostane in odrase jih brez vse obrazbe okolu 3170!*) Nekatere kronovine, kakor Krajnska, Dalmacija, Solnograška in Bukovina še nimajo nobene gluhonemnice; Moravska in Šlezija skupaj eno samo. Zadostujejo pa obstoječi zavodi nikjer, še na Spodnje Avstrijskem ne, kjer so razmere za gluhoneme najugodnije. Na Štajerskem bi se morala osnovati še dva zavoda, in sicer eden za Zgornji, drugi za Spodnji Štajer, da bi bilo mogoče vse naše gluhoneme otroke sprejeti. Gluhonemnica za Spodnji Štajer bi imela za nas Slovence še svoj posebni pomen, namreč tega, da bi se gluhonemi otroci slovenskih starišev tukaj slovensko učili. Zdaj se mnogokrat prigodi, da otroci, kateri so se šolali v graški gluhonemnici, kjer je učni jezik nemški, potem, ko se vrnejo domov, ne umejo domačih. domači pa njih ne.**)

Take prikazni gotovo tudi na Kranjskem niso preredke, ker se domači otroci v nemških gluhonemnicah (dečki v linški) izobražajo. Na Kranjskem ta nedostatek odpraviti in sploh pomagati gluhonemim bilo bi pa, menim, lažje, kakor v vsaki drugi kronovini, ker razpolaga Kranjska že z visoko glavnico, ki je namenjena domači gluhonemi deci v obrazbo. Če bi prevzela dežela plače učiteljskega osebja na deželni zaklad, bi, kakor se meni dozdeva, čez leto dni že lahko imela Kranjska svojo gluhonemnico najmanj za 40—50 odgojencev.***) In koliko je vredno, da se izobrazijo gluhonemi, vé vsakdo, kateri je imel kedaj priložnost primerjati ukega gluhomutca z neukim. Gluhonemega izobraziti se pravi vrniti ga človeški družbi, kateri ga je bila vzela nemila osoda!

Tedaj človekoljubje, kateri imate sree za omilovanja vredno gluhonemo deco, in ki ste znabiti odbrani, da govorite odločilno besedo v tej zadevi, po-

gluhonemi otroci, katerih je poprek $\frac{1}{5}$ — $\frac{1}{3}$, se navedena števila znatno znižajo, če odračunimo premlade in slaboumne; vendar pa so še visoka; tako ostane na Štajerskem za uk sposobnih gluhonemih otrok brez obrazbe še vedno okolu 190, na Primorskem okolu 70, na Kranjskem okolu 30.

*) V deželah onkraj Lite je nad 2000 v šolski starosti nahajajočih se gluhonemih otrok; v zavodih v Budapešti (židovsk zavod), Vacovu in v Zagrebu jih je skupaj 184 (gluhonemnica v Mitrovicu se je še le osnovala), tedaj jih ostane brez uka blizo 1816.

**) Ne morem drugače nego da na tem mestu pohvalno pripoznam, da slavno ravnateljstvo graške gluhonemnice pri sprejemu odgojencev z vso nepristranostjo postopa, ter sprejema učence ravno tako s Spodnje Štajerskega, kakor z drugih delov naše kronovine. Hvala mu!

***) Glavnica za novo gluhonemnico na Kranjskem bo kmalu znašala 292.000 gld. Dež. zbor kranjski je vprašanje, ali bi se naj osnoval poseben zavod za gluhoneme v XIV. seji dne 22. jan. l. 1887. tudi že razpravljal. Pa glavnica se mu je zdela še premajhna, da bi se mogel z njenimi dohodki vzdržavati poseben zavod s primernim številom odgojencev. Zato je sklenil, da se gluhonemnica sedaj še ne osnuje, za odgojo gluhoneme dece pa se naj tako-le skrbi: Z enim delom doneskov (drugi se priklopa glavnici) in s Holdheim-ovimi ustanovami se odgojuje v linškem ali kakem drugem zavodu primerno število dečkov (znabiti kakih 6—12); za deklice pa se ustanovi tudi z delom doneskov, za obrazbo odločenem, pri šolskih sestrah de Notre Dame v Šmihelu pri Novem mestu 20 prostorov, vsaki po 150 gld. na leto. Dečki se bodo tedaj tudi za naprej po tujih zavodih odgojevali, deklice poleg polnočutnih deklic in ne v posebnem zavodu poučevale.

tegnite se za uboge gluhomutce, in pripomozite, da dobé novih zavodov, v katerih se jim bo blažilo srce, se bodo učili spoznavati dobrotljivega stvarnika, in kateri jim bodo razvezali zavezan jezik! (Dalje sledi.)

Marka Fabija Kvintilijana govorniški pouk.

Iz latinskega jezika preložil prof. Fr. Brežnik.

(Dalje.)

Poglavje 2.

Ali je privatni ali javni pouk koristnejši?

Pa deček naj nam začne vže po malem rasti, razvijati se in učiti se. Torej je treba ravno na tem mestu prašanje razpravljati, ali je koristneje učenca doma in med lastnimi stenami obdržati ali mnogo obiskovanim šolam in tako rekoč javnim učiteljem izročiti.¹⁾ Vidim, da je to ugajalo kakor onim, ki so zakone najslavnejših držav ustanovili, tako posebno najboljšim pisateljem. Vendar si ne smemo prikrivati, da se nekateri po lastnem prepričanju s tem skoraj javnim načinom ne skladajo. Zdi mi se, da imajo ti zlasti dva vzroka: Prvič, ker boljše za nramnost skrbijo, če se varuje deček velike drhali one starosti, ki je napakam najbolj podvržena; žalibože je res, da so navstali večkrat od todj vzroki nesramnih činov; drugič, ker se dozdeva, da bo, kdor koli bo tisti učitelj, bolj svobodno svoj čas za onega porabil, kakor če bi taisti svoj trud na več njih razdelil. Prvi vzrok je gotovo zelo važen. Kajti ako bi šole gotovo učenju koristile, nramnosti pa škodovale, boljša bi mi se zdela umetnost pošteno živeti, kakor pa celo izvrstno govoriti. Pa po mojem mnenju je oboje neločljivo združeno. Mislim namreč, da ne more govornik biti, ako ni poštenjak, in ne želim, da bi postal, če tudi more. Torej preje o tej stvari.

Oni mislijo, da se v šolah nramnost kvari; se ve da se kvari ta čas, pa tudi doma, in nahajajo se za to gotovo mnogi dokazi, da se je dobro ime oskrunilo, pa tudi zelo vestno ohranilo na obeh straneh. Narava in varstvo sta pri vsacem celó različni. Mislimo si naravo k slabšemu nagnjeno, mislimo si malomarnost v pouku in varstvu v prvi dobi sramežljivosti; nič manjšo priliko za nesramna dela bi vtegnila samota dati. Kajti domači učitelj zna biti nečasten in tudi občenje s hudobnimi hlapci ni nič varnejše, kakor z malo skromnimi plemenitniki. Če pa je gojenčeva nramnost dobra, če ni nemarnost roditeljev slepa in brezvestna, zna se i zelo vesten učitelj (za kar modri starši zlasti skrbijo) i tak red izbrati, ki bi vtegnil zelo oster biti, in poleg tega še poštenjak ali zanesljiv oproščenec kot prijatelj na stran svojega sina postaviti,

¹⁾ Kvintilijan klasično razvija prednosti javnega pouka. Za časa cesarja Augusta so se bile elementarne šole v Rimu precej pomnožile, a bile so še vedno privatne. Pa kakor je vladala v večini rimskih rodbin brezvernost, nepoštenost in nenramnost, tako tudi domača vzgoja ni bila strogo nramna in privatni pouk slab in malo spoštovan, ker so se s tem večidel oni pečali, katerim je drugod spodletelo. (Hor. Epist. I, 20, 27, Ovič Fast III, 829.) Kvintilijan je bil prvi, ki je v Rimu zahteval javen skupen pouk in je izvrstno ovrgetl vsa nasprotna mnenja.

čegaver neprestano spremljevanje bi vtegnilo tudi one poboljšati, katerih bi se bilo treba bati.

Pomoček zoper ta strah je bil lahek. O da bi vendar sami ne pokvarjali npravnosti naših otrok! Takoj otroke s slastjo razuzdavamo. Ona mehkužna vzgoja, katero prizanesljivost imenujemo, uničuje vso duševno in telesno moč. Kaj ne bode odrasli pozelel, ki po škrlatu lazi? Še ne izgovarja razločno prve besede, vže pozna kuharja, vže zahteva ostrigo.¹⁾ Preje skrbimo za njihov okus, kakor za npravnost. V nosilnicah rastejo; ko se tal dotaknejo, visijo od rok onih, ki je na obeh straneh vzdržujejo. Nas veseli, če bi vtegnili precej predrzno govoriti. Besede, katere se aleksandrinskim robom ljubljencem²⁾ ne smejo prizanašati, poslušamo s smehljanjem in objemanjem. Ni se čuditi; mi smo je poučevali, od nas to slišijo. Oni gledajo naše ljubice, naše naložnike, v vsaki veseli družbi se popevajo nesramne pesni, gledajo se reči, o katerih govoriti nas naj bi bilo sram. Iz tega postane navada, potem narava. Tega se uče nesrečneži, prej nego vedó, da je hudobnost na svetu; odtodi razuzdani in omehkuženi ne najdejo hudobnosti v šolah, ampak jo v šole prinašajo.

Toda eden sam bo za enega samega v pouku več časa porabil. Pred vsem nič ne ovira, da ne bi eden in naj si bo kdor koli tudi s tistim skupaj bil, ki se v šoli poučuje. Pa če se tudi oboje združiti ne da, bi jaz vendar ono diko prečastitljivega zbora temoti in samoti predpostavil. Kajti vsak dober učitelj se veseli velikega števila in je menda več poslušalcev vreden, nasproti pa se slabši, v svesti si svoje nesposobnosti, skoraj ne sramujejo pri posameznih tičati in nekako posel dečkovodij opravljati. Torej naj se odlikuje kdo v priljubljenosti ali z denarjem, ali v prijateljstvu, ali da ima prav učenega in izvrstnega učitelja doma; ali bo ta ves dan za enega porabil? Ali more pazljivost učenčeva tako stalna biti, da se ne bi utrudila po vednem opažanju, kakor se utruđi pogled oči? zlasti ker učenje veliko več tihega časa potrebuje. Pa tudi piščočemu, učečemu se in premišljevajočemu ne pomaga učitelj in onim, ki se z eno teh rečij bavijo, je vsako motenje zadržek. Tudi vsako čitanje ne potrebuje vselej onega, ki naprej čita in razlaga. Kedaj bi se namreč posrečilo s tolikimi pisatelji se seznaniti? Torej je čas majhen, v katerem bi se vtegnilo recimo opravilo na ves dan razdeliti. In tako zna tudi to več dni trajati, kar je treba v jednom prednašati. Pa večina stvari je taka, da se s taistim glasom ob enem vsem prednašajo. Molčim o razdelitvah in retorskih deklamacijah, pri katerih, kakoršen koli naglas se porabi, slehern poslušalec cel utis dobi. Kajti oni glas učiteljev ne zadostuje manj nego obéd več ljudem, ampak daje kakor solnce vsem enako veliko luči in toplote. Pa tudi če slovničar o načinu govorenja razpravlja, če vprašanja tolmači, povesti razklada in pesni razlaga, se jih

¹⁾ Ta Kvintilijanov opomin — otroke ne mehkužno vzrežati — velja tudi naši dobi v katerej se otroci tako mehkužno vzgajajo posebno po mestih, da jim vsaka vremenska sprememba grozovito živce pretresa in vsaka nezgoda v življenju takoj pogúm vzame (Primeri v tej stvari: Riecke's Erziehungslehre § 11, str. 70 in 71.)

²⁾ Aleksandrija je zaradi bogastva in lepih poslopj slovela. Vsled razkošnega življenja se je pri prebivalcih udomačila neka ošabnost in besedljivost, zavoljo katerih so bili na slabem glasu. V Aleksandriji vzrejene ali kupljene sužnike so Rimljani zaradi zabave cenili. Stacij (silv. V, 5, 66—85) opisuje tacega priljubljenega sužnika.

bode toliko učilo, kolikor slišalo. A vendar popravljjanje in naprej branje preveliko število ovira. Ako je le število škodljivo (kajti kaj ugaja v vsakem oziru?) kmalu bomo primerjali škodo s koristjo. Pa vendar ne želim, da bi se deček tjekaj poslal, kjer bi bil zanemarjen. A tudi dober učitelj naj se ne preobloži z večim številom, kakor ga more prenašati, in pred vsem je treba skrbeti, da nam na vsak način prijatelj postane, in da ga ne vodi pri učenju toliko dolžnost, kakor udanost. Tako ne bomo, nikdar v drhali dečkov. Pač vsak, ki je v znanostih vsaj malo olikan, zapazil bo onega, v katerem je učenost in nadarjenost, in tudi v svojo slavo posebno gojil. Pa kakor se je treba prenapolnjenih šol izogibati (kateri stvari tudi sam ne pritrjam, če koga po zasluženju preobilno obiskujejo), vendar to ne velja toliko, kakor da je treba šol se sploh izogibati. Kaj družega je namreč jih izogibati se, kaj družega zopet je izbirati.

Če sem nasprotno mnenje ovrgel, hočem svoje lastno prepričanje razložiti. Pred vsem naj se prihodnji govornik, ki mora med mnogoštevilnim ljudstvom in javno v sredi državljanov živeti, navadi že od mladih nog ne bati se ljudi in vsled samotarnega in rekel bi brezdelnega življenja obledeti. Duh je treba vedno vzbujati in povzdigovati, ki v takih samotah ali opeša in marsikatega kakor po senci vodi, ali pa se nasproti napihuje v prazni domišljavosti. Kajti kdor se z nikomur ne primerja, mora sebe preveč povzdigovati. Potem, ko je treba vedo javno pokazati, pri solneu nič ne vidi in se spodtika nad vsem novim se ve da, ker se je tega sam učil, kar je treba med mnogimi praktično izvrševati. Jaz ne omenjam prijateljstev, katera do starosti najbolj zvesta ostanejo, prešinjena z neko sveto vezjo. Skupno posvečenje nima bolj trdnih vezi, kakor sošolstvo. Kje se bo naučil onega čuta, ki se skupen¹⁾ imenuje, če se odteguje družnosti, ki ni samo ljudem ampak tudi nemim živalim prirojena? Nadalje se more doma le tega učiti, kar se bo njemu predavalo, v šoli pa tudi tega, kar drugim. Mnoge stvari bo slišal hvaliti, mnoge grajati; koristila bo grajana nemarnost, koristila pa tudi pohvaljena pridnost; pohvala bo vzbudila tekmovanje, jednakemu se umakniti bo smatral za sramoto, v čast si štel stareje prekositi. Vse to vzbuja duh in naj le bo častilakomnost napaka, dostikrat je vendar vir krepostij. Vem, da so se moji učitelji navade držali, dečkom, ko so je v razrede razredili, red govorjenja po duševni vzmožnosti določevati; in tako je vsak tem preje iz vzvišenega mesta deklamoval, čim bolj se je dozdevalo, da napreduje. O tej stvari se je sodilo; to nam je vzbujalo velikansko tekmovanje za zmago, najlepše pa je bilo v razredu prvemu biti.²⁾ Pa to ni bilo ob enem določeno; trideseti dan je dal zmaganeu zopet priliko za tekmovanje. Na tak način ni zmagalec skrbi zanemarjal, zmaganeu pa je bolest priganjala, da sramoto odpravi. Jaz bi trdil, kolikor si morem z domnevanjem svojega duha predočiti, da nas je to bolj vzpodbujalo k učenju zgovornosti, kakor

¹⁾ *Sensus communis* znamenjuje priljudnost, katere se človek le v občenju z drugimi nauči, ki je v življenju neogibno potrebno. Horacij Sat. I, 3, 66 rabi *sensus communis* v pomenu „takt“ v človeški družbi. Nasprotno obnašanje kaže posebnež, ki se družbe ogiblje.

²⁾ *Classen ducere* se pravi razred voditi, vodnik, prvi biti. Vojaške izraze so Rimljani radi pri šolskih naredbah porabljali.

opominvanje učiteljev, varstvo dečkovodij, želje roditeljev. Pa kakor tekmo vanje bolj gotov napredek v znanostih vzreja, tako je za začetnike in še mlade dečke posnemanje sošolcev prijetnejše, kakor posnemanje učiteljev, baš zaradi tega, ker je lažje. Kajti elementarni učenci si bodo komaj upali k nadi se povzdigniti, da zgovornost, ki jim se dovršena zdi, dosežejo; najbližjih stvari se utegnejo poprijeti, kakor trte okoli dreves ovite s tem do vrha priplezajo, da se najpreje nižjih vej prijemajo. In to je tako čista resnica, da je baš učiteljeva naloga, — se ve da če koristne stvari više ceni, kakor ničevne — da ne preoblaga, kedar se peča z duhom še neizurjenih, takoj v začetku nevzmožnosti učencev, ampak da svoje moči brzda in se razumu poslušalčevemu približava. Kajti kakor posodice z ozkim vratom preobilno vlitu tekočino izbruhnejo, če se pa polagoma vlija ali celo kaplja za kapljo, napolniti dajo; ravno tako je treba paziti, koliko zamore deški duh vzprejeti. Kajti težko razumljive stvari se, rekel bi, duha za umenje malo odprtega ne bodo prijele. Torej je koristno součence imeti, katere želi izprva posnemati, kmalu prekositi. Tako bo polagoma tudi do višjih stvari se spenjal. Temu pripominjam, da učitelji sami, ne morejo s taistim duhom in gorečnostjo govoriti, če je le po jeden navzôč, kakor po velikem številu poslušalcev vzpodbujeni. Kajti največi del zgovornosti obstoji v duševnem čutu. Ta se mora vzbuditi, ta predočiti si pojme stvari, in spremeniti se kakor že koli po naravi onih stvari, o katerih govorimo. Dalje se on, čim bolj je plemenit in zvišen, s tem večmi, rekel bi, močmi vzbuja. Torej s pohvalo raste, z gorečnostjo se množi in veseli kaj velikega započeti. Neka tiha nejevolja se vzbudi s tolikim trudom pridobljeno moč govora samo pri enem poslušalcu potratiti; sramujemo se čez mero glas povzdigniti. Pa mislimo si postavo deklamujočega ali glas govorečega, njegov nastop, prednašanje, slednjič razburjenje duha in telesa, njegov pot, da drugo zamolčim, in trudnost pred enim poslušalcem; ali se ne bi domnevalo, da mu se nekako blodi? Ne bilo bi v človeškem življenju zgovornosti, ako bi vsakokrat le z z jednim govorili. (Dalje sledi.)

Slovniški pogovori.

Piše prof. J. P—a. v Ljubijani.

(Dalje.)

Veš-li, kako se tvorijo zloženih glagolov v obče oblike, torej tudi v posamezni opisovalni deležnik? — Na lik prostih glagolov.

Česa je torej treba vedeti, da prav tvoriš opisovalni deležnik zloženega glagola „sniti“ (se) in vseh drugih sostav glagola iti? — No česa drugega nego deležnika prostega glagola iti!

Je-li ti tega glagola opisovalni deležnik znan, in če, kako se glasi? glasi se: šel, šla, šlo. Kakó se glasé toraj opisovalni deležniki sostav z glagolom iti? — Sledéče: sšel, sšla, sšlo; došel, došla, došlo; izšel, izšla, izšlo; našel, našla, našlo; obšel, obšla, obšlo; odšel, odšla, odšlo; pošel, pošla, pošlo; prešel, prešla, prešlo; prišel, prišla, prišlo; razšel, razšla, razšlo; ušel, ušla, ušlo; všel, všla, všlo. —

Je-li moči sš v obliki: sšel, sšla, sšlo umevno izgovarjati? — Ne.

Veš-li, kako se predlog s osobito pred s in š po obliki preobrazuje? — Menim, da v „se“. — In v sostavah? — tudi v „so“.

Kako se glasi toraj deležnik glagola sniti (se) mesto sšel? Glasi se: sešel ali sošel (la, lo).

Katero drugo premeno si še opazil pri tvoritvi viših deležnikov? Da se v nobenem deležniku soglasnika j ne nahaja.

Kaj meniš, od kot to? — Od tod, ker se iz debelskega i nastali j v sostavah liki debelski i v prostem glagolu gubi.

Še nekaj? Se deležnik šel, šla, šlo po doslej znanih pravilih iz nedoločnikov osnove tvori? — Ne. — Kako pa? — Nekako po svoje brez vsakega pravila, recimo iz debela šed z naklonilom: l, la, lo, pri kojem priklopu zobnih d, v ženskem in srednjem spolu tudi korenski e odpade, torej: šel, šla, šlo mesto: šedl, šedla, šedlo.

Veš-li kakšen razlog za izpadek samoglasnika e v ženskem in srednjem spolu? — Uzrok temu je: narastek besede za zlog.

Je-li ti znan uzrok izpadka zobnika „d“ pred naklonilom? — Ne. — Pazi! A, se še spominjaš, kako se glasi opisovalni deležnik glagola „pasti“ iz „padti“. — No! padel, padla, padlo. — In iz česa obstoji? — Iz naklonila: l, (la, lo), spone e in nedoločnikove osnove pad, ki je ob enem tudi deblo.

Se opisovalni deležnik glagola „pasti“ še v kakšni drugi obliki nahaja, ali le v obliki: padel, padla, padlo? — Nahaja se tudi v obliki: pal, pala, palo.

Ti je znano, kako se ta deležnikova oblika tvori, pravilno ali nepravilno, kaj misliš? To mi ni znano.

Se še spominjaš, kako se pravilno opisovalni deležniki tvorijo? — Da! — Kako? Da se zaprti nedoločnikovi osnovi posredno, s spono e, odprti pa neposredno, brez vsake spone, naklonilo: l, la, lo priklepa.

Kakšno osnovo pa prikazuje glagol pasti? — Zaprto, zobniškim soglasnikom „d“. Tvorijo iz glagola pasti po znanih ti pravilih opisovalni deležnik brez spone e! Kako se glasi za moški spol? — I no! padl. — Pomni.

Korenski glagoli, kojim zapirata zobnika d in t osnovo oziroma deblo, tvorijo liki glagoli z odprto osnovo opisovalni deležnik tudi brez spone e. Pri tej tvoritvi odpade radi blagoglasja dotični zobnik, recimo, ker greša hranečega zaslombe. — Tvorijo iz glagola evesti brez spone opisovalni deležnik za moški spol: evel. Kako se glasi ednina ženskega in srednjega spola? — Pala, palo; evela, evelo. Kako dvojina? — Pala, pali, pali; evela, eveli, eveli. — In kako množina? Pali, pale, pala; eveli, eveli, evela. Kaj opazuješ pri vseh teh oblikah? — Da izpadek d ostane pri vseh spolih in številih. Ima-li nedoločnikova osnova oziroma deblo „šed“ glagola „iti“ kakšno sličnost z deblo oziroma osnovo „pad“ glagola „pasti“? — Seveda jo ima?

V čem se ta sličnost prikazuje? — V tem, da oboje debli zapira zobnik d. Kaj sledi iz tega, kaj meniš? — To, da je deležnikova oblika: šel, šla, šlo brez spone e tvorjena, in iz šedl nalik pal, pala, palo iz padl nastala. V čem se vendar tvoritev opisovalnega deležnika glagola pasti in njegovih sorodnikov loči od one glagola iti. — V tem, da tvori glagol pasti in njegovi sorodniki svoj opisovalni deležnik na dvoje načinov, s spono e ali brez spone, glagol iti pa le na edin način, brez spone, in to ne iz nedoločnikove osnove, ampak iz debela šed.

Kakšen glagol je toraj iti po svoji pregi oziroma dotočni obliki? — Nepravilen.

Še ima slovenščina več takih glagolov, ki tvorijo svoj opisovalni deležnik nepravilno? — Meni ni nobeden znan.

Tudi meni ne! — In tista deležnikova oblika, ki se glasi: snidla, je še po primerih, ki si je v dokaz pravilnosti više navedel, dokazana? Pustiva to za sedaj! Na svidenje!

(Dalje sledi.)

Dopisi.

Iz Radgone. (Zborovanje zaveze štajerskih učiteljskih društev. Dalje.) Po končanem predzborovanju šli smo v gostilno „k avstrijskemu cesarju“ k večerji. Tukaj pričakovala nas je že „vojaška godba“ mariborska in radgonski peveci. Prvi kakor zadnji so častno rešili svojo nalogo. Najboljše nam je godba podala s čveteroigro in s flügelhornsolom, pevski zbor pa s pesmima „Muttersprache“ in „Waldlied“. Pri prvi pesmi pel je radgonski orglavec g. Gregorič z izvrstnim grlom baritonsolo. Isti večer dobili smo še za konfekt „das deutsche Lied“!!

Drugi dan, 15. septembra, vršilo se je glavno zborovanje, za katero so mestne gospodične telovadsko dvorano krasno ozaljšale. Pa tudi mi v to sveetišče nismo smeli kakšnobiti priti! Tudi za to so skrbele gospodične. Radgončankam vso čast!

Točno ob 9. uri otvoril je predsednik g. Bohm s primernim pozdravom zborovanje, predstavil nam vladnega komisarja in mestnega podžupana gosp. Sprangerja, katera sta nas po vrsti pozdravila, ter povabil gosp. Nedok-a, kot prvega govornika, da nastopi. Ta je govoril najpoprej o Slovenskih goricah v zemljepisnem oziru. Vse, o čemur je govoril, razkazival nam je na velikanskem zemljevidu, katerega je nalašč za to predavanje narisal radgonski ljudski učitelj, g. Ernest Engelhart.

Drugi del (o kulturi) svojega predavanja pričel je sè zgodovino Slovenskih goričanov. Poprej pa je še opisal ta narod. Rekel je, da so v Slov. gor. lepi, krepki ljudje, vitke rasti, posebe ženski spol. Delavni so in veseli; dokaz temu, da se sliši od spomladnega do jesenskega snega pri vsakem, če tudi tako težavnem delu veselo petje. Ljubijo svojo domovino, posebe domačijo, lep „štajerski raj“, kakor je Stanko Vraz Slovenske gorice imenoval, in svojega vladarja, kakor malokateri narod. Dokaz temu, ko jih niso niti Huni niti Turki pregnali iz njihovih selišč odkar so se tukaj naselili. Naj le pride nad nje, kedor si upa! Kar ne bodo dosegle puške in sablje, to bosta dosegla krop in kamenje, kakor nekdaj v babjem klanci! Slovenski goričani so storili, storijo in bodo storili, — vse za vero, dom in cesarja! dokler še njim bosta pretakala kri in mozek po njihovem krepkem životu! Burno odobravanje spremljalo je izbornega govornika.

Od pridelkov imenoval je v prvi vrsti vinsko kapljico, katere nam največ donasata, „šipon in belina“. Od sadja je najžlahtnejša „mošaneika, najrodovitnejše pa so slive, iz katerih se kuha žganje.*) Za procvit sadjereje v Slov. gor. ima zasluge nek plemenitaš (njegovo ime smo po potu domov zgubili), za procvit vinoreje pa prè E. pl. Kodolič. Od zrnja pridelala se največ koruze, s katero se pitajo prešiči, domača perutnina, katere se po več stotin, posebe puranov, na Mihaelov-semenj v Radgono prižene. Dovolj pa je tudi pohrustajo isti konjiči, ki se po 500—700 gold. prodajo. K koncu predavanja spominjal se je še enkrat Slovenskih goričanov, posebe pa njihovega domo- in gostoljubja. Odobralajni klici potihnoli so še le, ko je govornik že trdno sedel na svojem mestu.

Za g. Nedok-om nastopil je g. Ščetina, učitelj pri sv. Petru pri Radgoni ter govoril o učitelju — vojaku in o oskrbovanju njegove obitelji, če je on v vojski padel, ali pa bil hudo poškodovan. Njegov predlog, kojega smo že v zadnji številki naznanili, bil je z navdušenjem sprejet.

Tretji govornik, ki je o jesenskih počitnicah govoril, bil je gosp. Slana. Namen tega predavanja je bil ta, da bi se v naši kronovini dosegla gledé počitnic neka enakost. V tej zadevi so sicer po novi postavi kraj. šolski sveti kompetentni, pa če bi se le-ti za svet vprašali, tedaj bi imeli n. pr. Zgornje štajerci počitnice v spomladi, ko ženó govedo na planine; poljanci o poletnem

*) Opazko, katero nam je govornik tukaj podal, bi si lahko prihranil! Poroč.

času, ko imajo najsilnejša poljska dela; a vinogradniki, tedaj večina Spodnje štajercev, pa v jeseni, o času trgatve. Najlepši dokaz neprilичnosti raznočasnih počitnic pa nam podaja ravno Radgona. Tukaj pričela je ena šola 15. sept. novo šolsko leto; dve ste ravno ta čas staro šol. leto končali; a jedna pa bo s 1. okt. novo šolsko leto pričela. Predlog g. govornika: da se naj glavne počitnice v vsej kronovini štajerske v čas od 15. julija do 15. septembra prelože, bil je enoglasno sprejet.

Četrti in zadnji govornik bil je g. Košar, nadučitelj velikonedeljski. Nalogo, kaj je vzrok pomanjkanju učiteljev in kako bi se dal isti odstraniti? imel bi prav za prav rešiti g. Arntner, kateri se je ž njo ravnateljstvu zavezo ponudil, pa le-ta si je naprosil g. Košarja svojim namestnikom. Vzroke pomanjkanja učiteljev navedel nam je gosp. govornik iste, kakor smo jih iz Arntnerjevega peresa v Tagespošti čitali. Za odstranjenje istih pa bi naj vlada, dež. šol. svet in okr. zastopi s tem skrbeli, da bi dajali za učit. pripravnike štipendij, s katerimi bi se mladi dijaki v učiteljšča vabili. To sredstvo pa mnogim ni dopadalo. Proti temu sta precej časa in mnogo govorila gg. Fellner in Muc. Camuzzi. Zadnji rekel je odločno, da se naj štipendije celo odpravijo, kajti ž njimi se izredi največ učiteljev — neučiteljev! Čudili smo se tudi g. Fellnerjevemu podatkom, ko je pravil, da se je v pretečenem letu do 100 učiteljev iz Štajerske odselilo. Če se ne bo bolje za našo gmočno stanje skrbelo, tedaj nam baje ne bo Semering previsok, pa ne Sava pregloboka. — Za tem je predsednik sklenal glavno zborovanje.

Poslanci volili so še potem nov odbor. Vse je ostalo pri starem, le gosp. Seidler, učitelj v Konjicah, je bil namesto V. Kocmuta izvoljen v odbor. (Prihodnjič o razstavi.)

Ljubljana, 6. oktobra. (Občni zbor slovenskega učiteljskega društva) Ob navzočnosti 50 članov vršil se je danes občni zbor slovenskega učiteljskega društva. Predsednik gosp. vodja Praprotnik prične skupščino sledečim ogovorom: Mili bratje in sotrudniki! Minulo je 19 let, odkar smo slovenski učitelji na Kranjskem ustanovili prvo učiteljsko društvo in 16 let, odkar se je to društvo razširilo in se prekrstilo v splošno „Slovensko učiteljsko društvo“. Od takrat prebili smo marsikatero viharne in našemu napredku zelo neugodne čase, a stali in ostali smo zvesti svojemu načelu in prvi nameri društva: v prvej vrsti duševno podpirati slovensko ljudsko šolstvo, ter mej učiteljstvom buditi in širiti toliko potrebno bratovsko vzajemnost, zavednost in značajnost.

Zraven pa je naše društvo pri vsaki priliki po svojih razmerah pospeševalo sveti namen, da se je naša ljudska šola plemenila in tako, kakor je treba, za splošno izomiko našemu narodu.

Misli, ki se je izprožila pri lanskem občnem zboru „Slovenskega učiteljskega društva“, da naj se začne izdavat knjižnica za mladino, se je društvo resno poprijelo ter poskrbelo, da se je izdal prvi zvezek „knjižnice za mladino“ (z dvema izvirnima povestima.) Temu prvemu zvezku je društvo pridjalo tudi vabilo, s katerim uljudno vabi slavno občinstvo, osobito gospode duhovnike, učitelje in druge izgojivatelje, da bi blagovolili podpirati to prevažno stroko naše književnosti.

Vsprejeli smo po raznih dopisih mnogo voščil o preustvarenju našega društva, tako da bi obsegalo vse ali skoro vse slovenske učitelje, kajti ne le moralni, ampak tudi materialni vspeli učiteljskega stanu bil bi pri mnogobrojnem vseslovenskem učiteljskem društvu. Pred vsem je treba, da si društvo določi svoje svrhe, katera bodi: blagovspešnost slovenskega učiteljstva. S to svrho naj se združuje namera, da se vsi trudimo v prid našemu slovenskemu narodu, ter v prid naši lepi širni Avstriji. V to ime kličem vsem, ki ste od daleč in iz obližja prišli k današnjemu zborovanju: Dobro došli, naši stari in mlajši tovariši in prijatelji!

Tajnik g. Govekar poroča v prvo o lanskih volitvah za društveni odbor in pravi v svojem poročilu nadalje: Naše društvo je zadnji čas posebno poudarjalo in v tem zmislu delovalo, da se po pravi odgoji naše mladine boljša нравno življenje, ker le po boljši mladinski vzgoji bodo prišli boljši časi. Kajti po vseh časnikih in knjigah, v zborih in društvih zasebno in javno se razpravlja o teh razmerah ter išče sredstev, s katerimi bi se ozdravile društvene razmere globokih ran. A vzboljšanje нравnega življenja začeti se ima pri korenini. Zato naše društvo s svojo namero po vsem in vselej dela le po gâslu: „Šola naj vzgaja mladino v prave narodnjake, katerim je sveta vera, dom in cesar.“

Le dobro vzgojena mladina bode tudi v poznejšem življenju visoko cenila državljansko svobodo ter jo neoskrunjeno ohranila sebi in vsemu človeštvu v prid. V doseg tega delovanja shajal se je odbor k sejam skoro vsak mesec ter je obravnaval razne društvene stvari, posebno je vso svojo pozornost obračal na izdavanje knjižnice za mladino. Zato je odbor sklenil po časopisih objaviti, da je društvo v svoje področje prevzelo izdajo šolske knjižnice za mladino ter se ob enem obrnilo do slovenskih pisateljev. Odbor dobil je več rokopisov od raznih gg. pisateljev, na pr. „Kako se je Julijan likal“, „Mladi dnovi“, „Za poklicem“, „Prva šola“, „Z Božjo pomočjo“ in druge. Nekatere rokopise je potem odbor pisateljem vrnil, ker jih ni spoznal sposobnimi za slovensko knjižnico, a druge sposobne je obdržal in primerno nagradil. Dvoje takih povestij je že društvo izdalo. Dela in truda pa tudi troškov je imelo društvo s tem dovolj.

Sedaj je naloga slovenskih učiteljev, da dejansko dokažejo, da jim je mari uresničenja tolikrat poudarjane potrebe mladinskih spisov. Skrbeti je torej, da se knjižnica razproda in razširi mej slovenskim narodom, posredovati je treba pri svojih kolegih, da tudi oni v tem zmislu delujejo. Ako bi si vsaka šola na Slovenskem omislila le po jeden izvod, in bi se tu in tam pregovoril kaki imovit prijatelj mladine, da položi par desetice na narodni žrtvenik, potem je razprodaja zagotovljena in slovenskemu učiteljskemu društvu je potem mogoče takoj drugo knjižico izdati, kajti rokopis je že gotov.

Društveni tajnik poroča potem še o raznih društvenih zadevah manjše važnosti in sklene z gorko željo, „da bi moral tudi vsak učitelj ljubezen do omike in do naroda in domovine, ožje in širje, ne le z besedo gojiti, marveč tudi z vzgledi, z jasnim dejanjem dokazati“.

Poročilo vzame se z odobravanjem na znanje.

Blagajnik g. Tomšič poroča, da ima društvo 143 pravih in 29 podpornih članov, da so dohodki iznašali 229 gld. 89 kr., troški pa 40 gld. 60 kr. Račun se odobri. Vodja meščanske šole g. Lapajne potem v dolgem govoru utemeljuje svoj predlog, naj bi se ustanovila v Ljubljani stalna razstava raznovrstnih učil. Na Dunaju, v Gradu in po drugih mestih na Stajerskem, tudi v Fürstentfeldu in v Celju, torej v malih mestih imajo že take razstave.

Ljubljanska razstava te baže morala bi se posebno ozirati na slovenske in slovanske učilne pripomočke in bode gotovo dobro vplivala na razvoj in izobražbo učiteljstva. Mogoče, da se dobi za razstavo teh učilnih pripomočkov prostor v deželnem muzeju „Rudolfinumu“, če ne tam, pa morebiti v licealnem poslopju, ko se sezida nova mestna ljudska šola. Presednik g. A. Praprotnik gorko podpira ta predlog, ki se tudi odobri.

Za pregledovalce računov se volijo gg. Krulec, Lušin in Furlan. V odbor, ki se je takoj po seji konstituiral, gg. Furlan, Govekar (tajnik), Krulec, A. Prapotnik (predsednik), Tomšič (blagajnik), Stegnar (podpredsednik), Funtek, Žumer in Lapajne.

Popoldne ob 1. uri je bil skupni obed pri Virantu, kjer je bila dolga vrsta napitnic, mej katerimi omenimo napitnice g. Gaberska, ki je naglašal potrebo širje izomike slovenskega učiteljstva in potrebo literarnega delovanja.

„Sl. N.“

Ljutomer, 5. oktobra. Danes smo pokopali v bližnjem trgu Veržej nadučiteljevo soprogo, gospo Antonijo Pirc, roj. Weinhardt. Ranjka bila je izvrstna mati in je radi tega in drugih svojih lepih lastnostij vživala pri svojih soobčanih splošno spoštovanje, kar se je pri pogrebu, kojega se je udeležilo mnogo učiteljev in tržanov, očitno pokazalo. — Poleg žalujočega soproga, plače 6 nepreskrbljenih otrok po svoji preskrbni in prerano umrli materi. Bodi ji zemljaka lahka.

Novice in razne stvari.

[Imenovanje.] Presvitli cesar so z Najviš. sklepom z dne 29. septembra t. l. blagovolili imenovati stolnega korarja lavantinske škofije, velečast. gosp. dr. Ivana Križaniča udom deželnega šolskega sovéta štajerskega.

[V okrajni šolski svet vranski] voljeni so bili v glavni skupščini okrajnega zastopa dne 24. t. m. sledeči gospodje: Balon Anton, župnik na Vranskem; Južna Valentin, posestnik in župan v Št. Jurju ob Taboru; Musi Josip, posestnik in načelnik okraj. zastopa na Vranskem; Prislán Fran, posestnik v Prižlah; Šorn Gašpar, posestnik in župan v Grajski vasi. Izvoljeni gospodje so odločni narodnjaki.

[Učiteljišče Ljubljansko] je dobro obiskano. V moškega učiteljišča prvi razred oglasilo se se bilo 28 pripravnikov, obiskuje jih pa prvi razred 26, drugi razred 24, tretji razred 26, četrti razred pa 12. Na ženskem učiteljišču oglasilo se jih je v prvi razred 70, od katerih je vsprejetih 42. Tretji razred obiskuje 33 pripravnic. Otroško zabavišče obiskuje jih 9, tečaj za ročna dela 6.

[Volapük] dobiva vedno več veljave. Bavarsko naučno ministerstvo ga že misli uvesti kot neobvezni predmet v gimnazije. Od poštinih in brzojavnih uradnikov mislijo tudi Bavarci zahtevati znanje volapüka.

[Družba sv. Mohora] že razpošilja letošnje družbine knjige, ki so naslednje: 1. Koledar družbe sv. Mohora za prestopno leto 1888. 2. Slovenske večernice za poduk in kratek čas. Jeden in štirideseti zvezek. 3. Franc Pirc, oče umne sadjereje na Kranjskem in apostolski misijonar med Indijani v severni Ameriki. Spisal P. Florentin Hrovat. 4. Zgodovina svete katoliške cerkve za slovensko ljudstvo. Spisal dr. Ivan Križanič, stolni korar v Mariboru. 5. Osmero blagrov na svetu ali dolga pridiga za kratkočasno življenje. Spisal Anton Kržič, katehet v Ljubljani. 6. Življenje preblažene device in matere Marije in njenega prečistega ženina svetega Jožefa. Spisal Janez Volčič, duhoven Ljubljanske škofije. — Število družabnikov naraslo je letos na 35.010 (605 dosmrtnih, 34.405 letnih), ki se po škofijah delé tako: Goriška škofija šteje 4849 udov, Krška 3133, Lavantinska 10.566, Ljubljanska 13.444, Tržaška 1875, Sekovska 243, Somboteljska 203, Zagrebška 263, Senjska 121, Poreška 58, Videmska 134, razni kraji 57, Amerika 64. Dokodkov imela je družba 36.826 gld. 75 kr., troškov pa 36.775 gld. 23 kr., torej prebitka 51 gld. 52 kr. Matična glavnica znaša do 1. avgusta t. l. 18.030 gld. v gotovini in 200 gld. v obligacijah.

[Koliko potroši Pariz za šole.] Svetovno mesto Pariz potroši na leto 24 milijonov frankov za ljudsko izobražbo. 14 milijonov te vsote znašajo učiteljske plače in popravila šolskih poslopij. Od ostalih 10 milijonov dobé šolske kuhinje 500.000 frankov. V teh kuhinjah dobivajo otroci zastonj ali pa proti mali odškodnini polnudne juhe in mesa. 2.200.000 frankov dobé male šole (Warteschulen), 500.000 frankov dobé večerne šole za poučenje odraslih in 300.000 fr. pevske šole. Za šolska darila odpade 145.000 fr., za zdravniško nadzorovanje šol 100.000 fr.; upravniški in nadzorniški troški pa znašajo

200.000 fr. Za risanje in za nekatere risarske šole se potroši 140.000 frank., 6 višjih ljudskih šol, ki bi se dale primerjati realkam in meščanskim šolam stane 1.450.000 fr., a višja dekliška šola stane 160.000 fr. Lycee vzdržuje država in prida mesto le 225.000 fr. za nekatere stolice; pri vsem tem vzdržuje pa mesto tudi lastno gimnazijo, tako zvano „College“, ki stane na leto redoma 1.000.000 fr. Na veliki šoli vzdržuje mesto tudi stolico za zgodovino revolucije. Sploh pa mesto za različne stolice na velikošolskih fakultetah potroši še posebe 260.000 fr. Mestna darila različnim društvom in zavodom, ki pospešujejo pouk in vzgojo, znašajo na leto 1.300.000 fr. Mesto vzdržuje tudi več strokovnih šol; tako stane šola rokodelskih učencev 150.000 fr., mizarska šola 100.000 fr., šola za obrtniško fiziko in kemijo 225.000 fr. Pet dekliških obrtnih šol povzroči na leto 400.000 fr. Pri ogromnih teh troških pa svetovno mesto Paris še vedno misli na to, da pomnoži število šol za strokovno in obrtniško izobražbo svojih prebivalcev. H. P.

[Štritarjevih zbranih spisov] izšli so dalje 13., 14., 15. in 16. snopič dokončavši roman „Zorin“ ter pričene in nadaljajoč „Gospoda Miradvorskega“. — Vsak teden izide jeden snopič in stane 25 kr.

Vabilo. Učiteljsko društvo za sežanski okraj bode zborovalo dne 13. oktobra ob 9. uri dopoldne v Dutovljah. Dnevni red: 1. Verifikovanje zapisnika minulega zborovanja. 2. O rabi prihodnjika (predavanje). 3. Kmetijstvo v nadaljevalnem tečaju. (Konec). 4. Misli o učitelju (branje). 5. Nasveti. K obilni udeležbi vabi odbor.

Spremembe pri učiteljstvu.

Gospod Zaplata Alojzij, učitelj v Zagorju, postal je nadučitelj v Planini; zdolski nadučitelj gospod Franc Slemenšek pride v Podčetrtek; podučitelj pri sv. Tomažu, gosp. Jakob Stvarnik, imenovan je učiteljem v št. Jerneju nad Marenbergom; gosp. Jože Zeilhofer, učitelj v št. Jurju v slov. gor. pride v Poličane. — Okr. pomožni učitelj za celjsko okr. glavarstvo, gosp. Karl Vizjak, postal je učitelj v Zgornji Ponkvi. — Gosp. Miha Iglar, podučitelj v št. Jurju ob juž. žel. gre v Zidanmost, gosp. Franc Brinar, podučitelj pri sv. Vrbanu bl. Ptuja, v Loko pri Zidanmostu, gosp. Šimon Sekirnik, podučitelj v Slivnici pri Celju pa na Ptujsko goro. — Gospod. Matilda Pušnik nameščena je kot učiteljica ročnih del v Šoštanju.

NATEČAJI.

Štv. 388.

Podučiteljsko mesto.

Na četirirazredni ljudski šoli (z eno paralelko) v Šmarju se mesto podučitelja z dohodki po III. plač. razredu stalno umešča.

Prosilci naj svoje redno obložene prošnje pošljejo predpisanim potom do 15. novembra t. l. krajnemu šolskemu svetu v Šmarju pri Jelšah.

Okr. šolski svet Šmarje, dne 24. septembra 1887.

Predsednik:
Netolcška s. r.

Štv. 481.

Učiteljsko mesto.

Na enorazredni ljudski šoli v Špitaliču se mesto učitelja — voditelja z dohodki IV. plač. vrste in prostim stanovanjem definitivno ali tudi provizorično umešča.

Prošnje z dokazom sposobnosti poučevanja v katoliškem veronauku naj se vpošljejo do 1. novembra 1887 krajnemu šolskemu svetu v Špitaliču, pošta Konjice.

Okr. šolski svet Konjice, dne 17. septembra 1887.

Predsednik:
Netolcška s. r.